

MAAHANMUUTTAJIEN RISKIT JOUTUA ASUNNOTTOMAKSI

Roope Rokosa

Kandidaatin tutkielma

Sosiaalityö

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

Tiivistelmä

Maahanmuuttajien riskit joutua asunnottomaksi

Roope Rokosa

Sosiaalityö

Kandidaatin tutkielma

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Karttunen Teija

Kevät 2021

Sivumäärä: 23

Tutkielman tavoitteena on ollut selvittää kirjallisuuskatsauksena, millaisia riskejä maahanmuuttajilla on joutua asunnottomaksi.

Tutkielmani keskeisimmät käsitteet ovat maahanmuuttajat sekä asunnottomuus. Tutkielmassani maahanmuuttajat- ryhmänä on laaja, pois lukien toisen polven maahanmuuttajat. Asunnottomuutta voidaan mitata eri tavoin ja tutkielmassani esitellään erilaisia tapoja asunnottomuuden mittaamiseksi.

Tutkielmani tulosten perusteella maahanmuuttajien riskitekijöitä joutua asunnottomaksi ovat: Kielitaidon puute, syrjintä, taloudelliset ongelmat, tietämättömyys palveluista ja oikeuksista sekä ettei heillä ole oikeutta palveluihin. Suurimpana riskinä maahanmuuttajilla joutua asunnottomaksi on syrjintä. Tuloksista selvisi myös, ettei maahanmuuttajillakaan asunnottomuus usein johdu vain yhdestä syystä vaan asunnottomaksi joutuminen on usean asian tulos.

Asiasanat: Asunnottomuus, maahanmuuttaja, riski, immigration, homelessness

Sisällys

1.Johdanto.....	1
2.Asunnottomuus ja maahanmuuttajat	3
2.1 Asunnottomuus.....	3
2.2 Maahanmuuttajat	6
2.3 Tutkimustehtävä	7
3.Kirjallisuuskatsaus ja aineisto	8
3.1 Kirjallisuuskatsaus.....	8
3.2 Aineiston keruu	9
3.3 Aineiston analysointi	10
4.Asunnottomaksi joutumisen riskit	12
4.1 Rasismi	12
4.2 Kielitaidon puute	15
4.3 Ei oikeutta palveluihin.....	16
4.4 Tietämättömyys palveluista ja oikeuksista.....	17
4.5 Taloudelliset ongelmat	18
5. Pohdinta.....	21
6. Lähteet	24

1. Johdanto

Aihe maahanmuuttajien asunnottomuudesta tuli omista kokemuksistani työelämästäni. Olen työskennellyt maahanmuuttajien kotouttamispalveluissa ja tällöin huomasin miten esimerkiksi maahanmuuttajat eivät useimmiten halunneet käyttää heille kuuluvia palveluita, kuten hätämajoitusta Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa, joka tarjoaa asunnottomille helsinkiläisille yösijan. Aloitin työskentelyn ns. pakolaiskriisin aikana (Pärssinen 2015; Stenroos 2015). Olen myös työskennellyt asunnottomien sosiaalityössä, jossa olen havainnoinut, miten vähän maahanmuuttajataustaisia asiakkaita on ollut, vaikka maahanmuuttajien osuus asunnottomista on miltei 25% asunnottomista (Ara 2021,7). Omien havaintojeni olen halunnut tutkia maahanmuuttajien asunnottomuutta. Molemmat ryhmät, asunnottomat ja maahanmuuttajat kuuluvat mielestäni niihin ryhmiin, joilla on suuri syrjäytymisen riski ja siksi koen tärkeäksi tuoda näkyville, millaisia riskejä maahanmuuttajilla on ajautua asunnottomaksi. Asunnottomuuden merkitystä maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta ei aina ole täysin ymmärretty (Riihelä 2005, 121).

Asunnon saaminen on maahanmuuttajan integroitumisessa tärkeää, vaikka sitä ei aina täysin ymmärretä kotouttamisessa (Teixeira 2006, 61 ; Halliday & Teixeira 2010, 4). Lisäksi asunnottomuus itsessään on asunnottomalle muun muassa terveydellinen ja taloudellinen uhka (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009). Asiaa voidaan pohtia suoraan kansantaloudellisesta näkökulmasta ja esittelenkin seuraavassa kappaleessa hieman asunnottomuuden hintaa.

Seuraavassa luvussa avaan tutkimuksen keskeisiä käsitteitä eli asunnottomuutta ja maahanmuuttaja. Molemmat käsitteet ovat moniulotteisia, mutta erityisesti maahanmuuttaja käsitteenä sisältää hyvin erilaisia ihmisiä, joiden taustat ovat hyvin erilaisia. Siksi olen eritellyt tutkimuksen kannalta oleellisia käsitteitä maahanmuutosta ja

perustellut sen pohjalta, miten tutkimuksessani olen käsittänyt maahanmuuttajan. Asunnottomuudesta yritän tuoda esille, miten sitä ei ole määritelty yhtenäisesti ja käsitteenä se sisältää erilaisia asunnottomuuden eri tasoja. On myös tärkeää ymmärtää, että eri valtioilla tai jopa kunnilla saattaa olla hyvin erilaiset tavat esimerkiksi laskea asunnottomia. Perehdyn myös asunto ensin- malliin. Lopuksi nostan esille asunnottomien määrän Suomessa, jotta tutkimuksen kannalta tulisi näkyväksi montako asunnotonta maahanmuuttajaa on rekisteröity Suomessa. Luvun lopussa esittelen tutkimustehtäväni ja tutkimuskysymykseni.

Tämän jälkeen avaan tutkimukseni tiedonhaun prosessia, esittelen hieman, millainen tutkimusmetodi kirjallisuuskatsaus on sekä miten on analysoinut tuloksiani ja miten olen tulokset jakanut.

Neljännessä kappaleessa esittelen tutkielman tulokset. Tuloksia pohdin tarkemmin viimeisessä kappaleessa. Pohdin lisäksi, miten olen onnistunut vastaamaan tutkimuskysymykseeni, miten tuloksia voisi hyödyntää sekä millä tavalla aihetta voisi jatkossa tutkia. Pohdin myös tutkimuksen eettisyyttä ja millaisia ongelmia tutkimuksen toteuttamisessa oli.

2. Asunnottomuus ja maahanmuuttajat

Seuraavaksi esittelen tutkimukseni kaksi keskeisintä käsitettä. Molemmat käsitteet ovat moniulotteisia ja siksi termien avaaminen on mielestäni tärkeää. On tärkeää ymmärtää, että on monenlaista asunnottomuutta ja maahanmuuttaja terminä pitää sisällään paljon erilaisia ihmisiä, jotka ovat tulleet erilaisista lähtökohdista uuteen kotimaahansa (esim. Dietrich-Racon 2017,28 ; Amundson 2017, 31).

2.1 Asunnottomuus

Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestön (FEANTSA) kehittämä ETHOS-luokittelulla pyritään jäsentämään asunnottomuuden eri tasoja ja muotoja. ETHOS-luokittelussa kodin kolme eri tasoa määrittelevät henkilön asunnottomuuden tason. Tasot ovat: Laillisuus, sosiaalinen sekä tilallinen. Laillisella tasolla kuvataan henkilön oikeutta asuntoon, sosiaalisella mahdollisuutta yksityiseen elämään ja tilallisella tarkoitetaan yleisesti ihmisen asuntoa. Edeltä mainittujen osa-alueiden pohjalta määritellään asunnottomuuden neljä perusmuotoa, jotka ovat katuasunnottomuus, asunnottomuus, asunnottomuusuhan alaisuus sekä puutteelliset asumisolosuhteet. Näistä perusmuodoista ETHOS-luokittelussa voidaan jakaa 13 toiminnallista määritelmää, joilla asunnottoman olosuhteiden määrittely on tarkempaa. (Feantsa 2005.)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) ylläpitää Suomessa tilastoa asunnottomien määrästä ja kerää tiedot eri kunnista. Ara määrittelee asunnottomaksi henkilön, jolla ei ole omaa vuokra- tai omistusasuntoa. Lisäksi nämä henkilöt asuvat joko ulkona, porrashuoneissa tai hätämajoituksessa. Myös henkilöt, jotka asuvat majoitusliikkeissä, asuntoloissa, asumisyksiköissä, sairaalassa, kuntouttavissa yksiköissä tai tilapäisesti kavereilla tai sukulaisten luona. Pitkäaikaisasunnottomaksi luokitellaan henkilö, jolla on asumista selkeästi vaikeuttava sosiaalinen- tai terveydellinen ongelma. Tällöinen voi

esimerkiksi olla päihde- ja mielenterveysongelma. Sosiaalinen ongelma voi olla velkaongelmat, jolloin asunnon saaminen voi vaikeutua merkittävästi. Yleensä pitkäaikaisasunnottomalla on uhkana asunnottomuuden pitkittyminen sopimattomien tai riittämättömien tukipalveluiden takia ja ettei tavanomaiset asumispalvelut ole olleet riittävät. Asunnottomuus lasketaan pitkäaikaiseksi sen kestänyä yhtäjaksoisesti vuoden tai jos asunnottomuusjaksoja on toistuvasti kolmen vuoden sisällä. (Ara 2021, 17.)

Vailla vakinaista asuntoa sisältä ryhmä on laaja, joka pitää sisällään myös epävarmaa asumista, kuten tuttavien ja sukulaisten kanssa asumista, joka on kumminkin tilapäistä. On myös arvioitu, että tässä asunnottomien ryhmässä on sellaisia henkilöitä, joilla olisi edellytyksiä saada pysyvä asunto itselleen niin sanotuilta normaaleilta asuntomarkkinoilta. Ongelmallista on määritellä pitkäaikaisasunnottomia tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona asuvien ryhmässä, sillä sen pitäisi perustua ensisijaisesti sosiaalitoimen asiakkuuteen. (Ara 2021,17.) Vuonna 2020 suurin asunnottomien ryhmä olikin juuri tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona asuvat, kun kaikista asunnottomista osuus oli 64 prosenttia (Ara 2021, 6). Haasteellisinta tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona asuvien rekisteröinnissä on sen vaikea rekisteröinti. Henkilöiden tulee itse rekisteröidä asunnottomuutensa ja se saattaa jäädä tekemättä esimerkiksi tietämättömyyden takia. Moni ei tiedä, että henkilöllä on velvollisuus ilmoittaa asuinsijainti. Erityisesti tällaisesta piiloasunnottomuudesta kärsivät maahanmuuttajat, nuoret sekä joissakin määrin naiset. (Kostainen & Laakso 2015, 17–18.)

Ympäristöministeriön (2011) tutkimuksessa verrattiin, miten asunnottomuustyö on muuttunut Suomessa. Tutkimuksessa viitattiin Kaakisen (2009) tutkimukseen, jossa esiteltiin porras-mallia. Porras-mallissa asunto ikään kuin ”ansaitaan” sitoutumalla esimerkiksi sosiaalityöntekijän kanssa työskentelyyn tai päihdeettömyyteen. Asunnottomuuden vähentämisessä malli on ongelmallinen, sillä kaikki asunnottomat eivät pysty tai halua sitoutua päihdeettömyyteen (Mt. 2009.) Asunto ensin- mallissa asunto on etusijalla muihin tukitoimiin. Mahdollistamalla asunnottomalle oma asunto, voidaan sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ratkaiseminen aloittaa. (Asunto ensin, 2018.) Verrattuna porras-malliin asuminen ei siis ole riippuvainen ongelmien hoitamisesta. Asunto ensin-periaate sisältää neljä keskeistä periaatetta, jotka ovat itsenäisen asumisen

mahdollistaminen, valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet, kuntoutuminen ja voimaantuminen sekä yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroituminen. Ensisijaisesti tavoitteena on saada jokaiselle tavallinen vuokra-asunto, mutta aina se ei ole mahdollista. Jos asiakas tarvitsee intensiivisempää tukea, niin tarkoituksena on saada tuetummassa yksikössä näitä palveluita. (Asunto ensin, 2018.) Oleellinen ero aikaisempaan malliin on myös laki huoneiston vuokrauksesta (481/1995) käyttö, jolloin asuminen ei ole sidottua mihinkään palveluihin tai hoitoihin (Asunto ensin, 2018).

Asunto ensin- mallin vaikutuksia ja tehokkuutta on tutkittu ja siitä on tullut hyviä kokemuksia. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa havaittiin asunto ensin- mallin mukaisen työskentelyn vähentäneen pitkäaikaisten asunnottomien mielen- ja terveystalvöjien käyttöä 35 prosenttia ja vankila- ja säilöönottojaksot pienenivät 38 prosenttia (MHSA,2008). Muissakin tutkimuksissa on havaittu samanlaisia tuloksia, jossa asunto ensin- malli on edistänyt asumisen kestoa ja pienentänyt asunnottomuudesta aiheutuneita kustannuksia. Myös oman vuokrasopimuksen saaminen on edistänyt asukkaiden motivaatiota edistää oman elämän hallintaa. (Atherton & McNaughton 2008,292–294.) Ympäristöministeriön (2011, 67) raportissa nostetaan esille Tainion ja Fredrikssonin (2009) tutkimuksen tulokset, joissa tuetun asumisyksiköistä menestyneimpiä ovat ne, missä asuu iäkkäämpiä, pidempään juoneita henkilöitä. Kyseisissä yksiköissä henkilökuntaa on usein runsaasti ja työn tekeminen perustuu tiiviiseen vuorovaikutukseen.

Asunnottomuuden vähentämisen kustannusvaikuttavuutta on tutkittu kansainvälisesti melko paljon. (esim. Pinkney & Erwing 2005; Flataou & Zaretsky & Brady 2008; Kenway & Palmer 2003). Muun muassa näiden tutkimusten pohjalta Ympäristöministeriö (2011, 77) on pyrkinyt mallintamaan asunnottomuuden vähentämistoimen kustannusvaikutusten mallintamiseksi Suomen tilanteeseen. Ympäristöministeriön (2011,74) raportissa verrataan eri asumisvaiheiden, asunnottomuus, asumisen tehostetun tuen yksikössä ja itsenäinen asumisen välisiä palveluiden käytön kustannuksia. Ympäristöministeriön (2011 ym.) raportissa tuodaan esille myös Crookin (2005) ja Paalasan (2009) esille tuoma kritiikki siitä, miten intervention tulosten arviointi ja mittaaminen on haasteellista ja asunnottomuuden vähentämisen vaikutukset eivät ole välittömiä.

2.2 Maahanmuuttajat

Yksinkertaisimmillaan maahanmuuttaja termi voi tarkoittaa maahanmuuttanutta henkilöä (Maahanmuuttovirasto 2021). Laissa kotoutumisen edistämisestä (2010/1386, 3§) määritellään seuraavasti ” maahanmuuttajalla Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti.”. Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt tätä termiä ja poissulkenut ne henkilöt, jotka ovat syntyneet uudessa kotimaassaan, eli niin sanotusti toisen toisen polven maahanmuuttajat, joilla vanhemmat ovat maahanmuuttajia (Tilastokeskus, 2021). Olen myös sisällyttänyt tutkimukseen ne henkilöt, joilla ei ole oikeutta oleskella uudessa kotimaassa, eli ns. paperittomat. Suomessa paperiton henkilö on ilman maassa ilman oleskelulupaa ja muualta kuin Eu, ETA tai Sveitsistä saapunutta. Henkilön oleskelulupa on voinut umpeutua sekä oleskelu maassa on muulla tavoin laitointa. Paperiton henkilö voi myös olla aikaisemmin luetelluista maista saapunut henkilö, jolla ei ole sairastuvuudesta tai se ei ole tarpeeksi kattava. (THL 2020; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2021.)

Paperittomat ovat usein kaikkein haavoittuvimmassa asemassa, koska heidän sosiaali- ja terveydenhuolto on puutteellista tai siihen ei ole oikeutta ollenkaan, kuten esimerkiksi Englannissa, missä paperittomilla ei ole oikeutta viralliseen sosiaaliturvaan ja terveydenhuoltoon. Tällöin paperittomat joutuvat turvautumaan kolmannen sektorin palveluihin. (Pleace, Culhane, Granfelt & Knutagård 2015, 77–79.) Suomessa terveydenhuoltolaki ja sosiaalihuoltolaki takaavat jokaiselle asuinpaikasta riippumatta kiireellisen ja akuutin terveydenhoidon ja sosiaalipalvelut. Lisäksi sosiaalihuoltolaissa taataan riittävät sosiaalipalvelut niitä tarvitseville. (Terveydenhuoltolaki 2010/1326, 50§, Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 12§.)

Maahanmuuttajat myös muuttavat uuteen kotimaahan eri syistä tai välillä pakosta. Esimerkiksi työperäinen maahanmuuttajalla näyttäisi olevan paljon pienempi riski joutua asunnottomaksi, kuin humanitäärisistä syistä muuttava. Työperäisesti maahan muuttaneella asumisen laatu näyttää usein parempaa, kuten keskeinen sijainti ja asumisen kunto. (Teixeira 2006, 59.) Osalla lähdön taustalla on mahdollinen konflikti, jonka johdosta

maahanmuuttajalla on taustalla trauma, mikä vaikeuttaa kotoutumista ja asunnon saamista (Dietrich-Ragon 2017, 28).

Asunnottomuuden kokeminen maahanmuuttajilla voi olla hyvin erilainen verrattuna kantaväestöön kuuluvalla. Taustalla saattaa olla hyvinkin negatiivisia näkemyksiä, miten asunnottomaksi joutuminen on yksilön oma vika tai ettei yksilö ole vain yrittänyt tarpeeksi. Muutto uuteen kotimaahan saatetaan nähdä edellisessä kotimaassa mahdollisuutena saada taloudellista turvaa. Asunnottomuutta ei myöskään nähdä mahdolliseksi sellaiselle, joka tulee ns. hyvästä perheestä ja jolla on ollut varallisuutta aikaisemmassa kotimaassa. Osa maahanmuuttajista nosti myös erilaisia näkemyksiä asunnottomuudesta ja miten sitä ei nähdä negatiivisena vaan enemmän olosuhteiden aiheuttamana, kuten esimerkiksi sodan takia asunnottomaksi joutuneet. (Zerger ym. 2014, 7.)

2.3 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtäväni on selvittää, millaisia erilaisia riskitekijöitä maahanmuuttajilla on joutua asunnottomaksi. Tutkimuksessani tarkastelen ongelmaa kirjallisuuskatsauksen avulla. Tutkimuksessani keskityn ensimmäisen polven maahanmuuttajien asunnottomuuteen. Muulla tavoin en rajannut maahanmuuttaja käsitettä. En myöskään poissulkenut tutkimuksia sen mukaan, ovatko ne kvalitatiivisia tai kvantitatiivisia. Lisäksi en rajannut aineistoa maantieteellisesti vaan etsin aineistoa laajasti ympäri maailmaa.

Tutkimuskysymykseni on:

Millaisia riskitekijöitä maahanmuuttajilla on joutua asunnottomaksi uudessa kotimaassa?

3. Kirjallisuuskatsaus ja aineisto

Tässä kappaleessa esitellään mikä tutkielman tutkimusmetodinä oleva kirjallisuuskatsaus on. Tavoitteena on myös nostaa esille, miten ja mistä tutkielman aineisto on kerätty, paljonko aineistoa on kertynyt. Lopuksi kerron, miten olen keräämäni aineiston analysoinut.

3.1 Kirjallisuuskatsaus

Salminen (2011,4) kuvaa kirjallisuuskatsausta tutkimukseksi, jossa tutkitaan tutkimusta. Näin saadaan perusta uusille tutkimuksille, kun aikaisempien tutkimusten tuloksia on koottu yhteen. Kirjallisuuskatsaus ei ole kirja-arvostelu, eikä lähdeluettelo selitysten kera. Kirjallisuuskatsaus ei myöskään ole luettelo käytetyistä lähteistä, sillä siitä uupuu useimmiten kirjallisuuskatsaukselle tyypillinen kriittinen tarkastelua. Kirja-arvostelut käsittelevät usein vain yhtä teosta, joten se ei ole kirjallisuuskatsaus. Terminä kirjallisuuskatsaus saattaa olla harhaanjohtava, sillä termi katsaus viittaa arkikielessä lyhyeen ja tiiviiseen yhteenvetoon ilman syvällisempää analyysia. Englanniksi kirjallisuuskatsauksesta käytetään muun muassa termejä research literature review, literature review sekä review. Näistä termeistä review sisältää myös mahdollisesti tehtävään kriittiseen arviointiin. (Salminen 2011,5.)

Kirjallisuuskatsaus saatetaan nähdä kapeana metodina, mutta tosiasiallisesti se sisältää useita erilaisia tyylejä. Tyylejä ovat esimerkiksi kuvaileva- ja systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Lisäksi on vielä meta-analyysi kirjallisuuskatsauksen tyylinä. Useimmiten käytetty kirjallisuuskatsauksen tyyli on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jota on luonnehdittu kaikkein vapaammin toteutettavaksi kirjallisuuskatsauksen tyypeistä. Siinä ei ole tiukkoja tai tarkkoja sääntöjä, jolloin tutkittava aineisto voi olla laaja eikä aineiston rajaukseen vaikuta metodiset säännöt. Lisäksi kuvaileva kirjallisuuskatsaus sallii väljemmät tutkimuskysymykset, kuin mitä esimerkiksi systemaattinen kirjallisuuskatsaus.

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on sisällään kaksi erilaista orientaatioita: Narratiivinen ja integroiva katsaus. Narratiivinen katsaus on metodisesta näkökulmasta usein kevyin kirjallisuuskatsauksen muoto ja tavoitteena on antaa aiheesta mahdollisimman laaja kuva. (Salminen 2011, 4—5.) Tässä tutkimuksessa olen soveltanut kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, jolloin olen voinut perehtyä laajemmin aineistoon ja minun ei ole tarvinnut rajata tiukasti tutkimuksia tai artikkeleita pois tutkimuksestani.

3.2 Aineiston keruu

Ennen tutkimuksen aloittamista minulla oli melko hyvin tietoa asunnottomuudesta. Tunsin FEANTSA:n ja miten heidän tuottamasta aineistosta löytyisi varmasti myös maahanmuuttajia käsittelevää asunnottomuustutkielmaa. Tuntemus asunnottomuus termistä ja miten sitä on tutkittu englanniksi, auttoi tutkielmani alussa. Aloitin aineiston keruun kirjoittamalla Googleen *homelessness immigrants*, jolloin ensimmäiseksi hakutulokseksi tuli FEANTSA:n tutkimuksia. Normaalin Googlen tarjoamia muita lähteitä en voinut hyödyntää, sillä en voinut olla varma niiden tieteellisyydestä.

Aikaisempaa tutkimusta maahanmuuttajien asunnottomuudesta suomeksi oli hyvin niukasti. Katiskon (2013) tutkimuksesta oli suuri apu ja siinä oli tutkittu samaa ongelmaa, kuin mitä itse tutkin. Tutkimuksessa oli myös lapsiperheet, joita en sisällyttänyt oman tutkimuksen hakusanoihin. Katiskolla (2015) on myös englanniksi tutkimusta nuorista asunnottomista maahanmuuttajista. Lisäksi Riihelän (2005) tutkimuksessa on huomioitu maahanmuuttajien haasteita asunnon löytämiseksi. Suomen kielisen aineiston löytäminen oli haasteellista. Yritin löytää aineistoa Googlestä, Google Scholarista, Diakonia-ammattikorkeakoulun kirjaston ja Jyväskylän yliopiston kirjaston hakupalveluista, mutta tutkielmani kannalta hyödyllisiä tutkimuksia ei ollut montaa. Siirryin tämän jälkeen etsimään tietoa englanniksi.

Siirryin seuraavaksi käyttämään Google Scholaria ja laajensin hakusanoiksi myös *migrant* ja *housing problems*. Scholarin kautta löysin omaa tutkielmani varten sopivia tutkimuksia. Ongelmana oli erottaa, oliko löydetty tieto vertaisarvioitu. Useimmat tutkielmani aineistot

löysin Jyväskylän yliopiston kirjaston yleisen tietokannan kansainvälisen e-aineiston avulla. Tuosta tietokannasta oli suunnaton hyöty, sillä sieltä löytyneistä aineistoista löytyi myös lumipalloefektillä muutama tutkielma. Tiedonhaussa auttoi myös tutkielmani ohjaajan minulle neuvomat tutkimukset. Niiden avulla ymmärsin alun perin käyttämään myös termiä *housing problem*.

Etsiessäni aineistoa rajasin tulokset koskemaan ainoastaan ensimmäisen polven maahanmuuttajia siitä syystä, että oletin uudessa kotimaassa syntyneiden sosiaalisten verkostojen ja kielitaidon olevan parempi kuin mitä aikuisina maahan tulleilla olisi. Lisäksi en sisällyttänyt tutkielmaani sellaisia tutkimuksia, joissa käsiteltäisiin maahanmuuttajien asunnottomuutta esimerkiksi maahanmuuttaja naisten näkökulmasta. Tiedostan rajaukseni olevan hyvin laaja ja se olisi voinut olla spesifimpi, mutta halusin tuoda laajan kuvauksen maahanmuuttajien asunnottomuudesta.

Käyttämälläni rajauksella sain tutkielmaani 25 tutkimusta. Suurin osa tutkimuksista on Pohjois-Amerikasta ja Euroopasta. Suomesta oli kolme tutkimusta ja kaksi Norjasta. Pohjois-Amerikasta miltei kaikki tutkimukset olivat Kanadasta. Kolme tutkimusta oli myös Australiasta. Aineisto antaa melko laajan kattauksen millaisia riskejä maahanmuuttajilla on joutua asunnottomaksi ympäri maailmaa. Aineisto koostuu pitkälti elektronisesta lähteistä, sillä erityisesti Pohjois-Amerikasta olevia lähteitä ei löytynyt fyysisistä versioita. Lisäksi osa Kanadasta olevista lähteistä olisi ollut ranskaksi ja en onnistunut löytämään niitä englanniksi.

3.3 Aineiston analysointi

Tutkielman aineistoni jäsentämisessä päätin käyttää laadullisen tutkimuksen aineiston analysointia. Aineiston analysoinnissa pyritään luokittelemaan tutkittua ja kerättyä aineistoa esimerkiksi eri teemojen mukaisesti, kuten nyt tutkielmassani. Analysoimalla vaikka teemojen mukaisesti tutkija tuo aineistonsa esille ja lisää keräämänsä aineiston informaatio arvoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Yksinkertaisimmillaan

aineiston analysoinnin tehtävänä onkin vastata tutkijan esittämään tutkimustehtävään ja –kysymyksiin (Kangasniemi & Pölkki, 80).

Kerätessäni aineistoa hahmottelin tiettyjä yhteisiä piirteitä tai teemoja, jotka liittyivät maahanmuuttajien asunnottomuuteen. Jaottelin aineiston viiteen erilaiseen teemaan, jotka esittelen seuraavassa kappaleessa. Aineiston temmottelun avulla on mielestäni helpompi hahmottaa niitä riskejä, joita maahanmuuttajilla on joutua asunnottomaksi.

4. Asunnottomaksi joutumisen riskit

Keräämäni aineistosta nousi esille yhtenäisiä riskejä, jotka saattavat johtaa maahanmuuttajien asunnottomuuteen. Tulosten selkeyttämiseksi teemoittelin riskit teemoittain seuraavasti: Rasismi ja syrjintä, kieliongelmat, ei oikeutta palveluihin, ei tuntemusta palvelujärjestelmästä sekä taloudelliset ongelmat. Suurimpana riskitekijänä aineiston perusteella on rasismi ja syrjintä, joka mainittiin yli puolessa aineistosta (17kpl). Seuraavaksi suurin riski joutua asunnottomaksi johtui taloudellisesta tilanteesta (10kpl). Tietämättömyys oikeuksista ja palveluista sekä kielitaidon puute nousi aineistosta esille yhtä monta kertaa (9kpl). Viimeisimpänä oli riski olla ilman oikeutta palveluihin (8kpl).

4.1 Rasismi

Kerätyn aineiston perusteella maahanmuuttajien suurin riski joutua asunnottomaksi tai asunnon saannin vaikeus joutuu rasismista ja syrjinnästä. Syrjinnän ja rasismin vaikutus nousi esille useassa tutkimuksessa jollakin tapaa (Dell’Olio 2007, 118; Couch 2017, 4; Pleace 2010, 49; Bosch Meda 2010, 141).

Vuokramarkkinoilla vuokranantajilla on usein mahdollisuus valita vuokralaisista ja tällöin maahanmuuttajat kokevat tulevansa syrjityksi. Vuokranantaja nähdään suojelevan omaisuuttaan, jolloin eri ihonväriä tai uskontoa olevalle henkilölle ei vuokrata asuntoa. Vuokranantaja saattaa myös olla vuokraamatta siksi, ettei maahanmuuttaja sovi alueen etniseen kuvaan, kuten yksi maahanmuuttaja kertoi. Hänelle ei vuokrattu asuntoa siksi, että hän oli mustaihoinen muslimi ja asunto sijaitsi alueella, jossa asuu pääsääntöisesti vain juutalaisia. (Mensah & Williams 2014, 445–446.) Vuokranantajat saattava kertoa hyvin suoraan asuntoa hakevalle maahanmuuttajalle, etteivät he aio vuokrata asuntoa siksi, että kyseessä on maahanmuuttaja. On myös viitteitä siitä, ettei naapuritkaan aina halua naapurikseen maahanmuuttajaa. Jos silti maahanmuuttaja saa asunnon niin hänellä on riski joutua maksamaan suurempaa vuokraa huonokuntoisesta asunnosta, kuin mitä kantäväestöön kuuluva henkilö maksaisi. (Edgar 2002,4,16.) Katiskon (2015, 70)

tutkimuksessa haastateltava kertoi vuokranantajan sanattoman viestinnän kertoneen, ettei hän ole vuokraamassa asuntoa maahanmuuttajalle.

Maahanmuuttajilla on usein isommat perhekoot, joiden vuoksi vuokranantajat pelkäävät vuokrata asuntoa. Huolena on asunnon pieni koko ja pelko siihen muuttavien ihmisten lukumäärästä. Tästä johtuen esimerkiksi somalialaisia maahanmuuttajia on syrjitty vuokramarkkinoilla. (Teixera 2011, 186–187.) Teixeran (2006,74–75) tutkimuksessa kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi kokeneensa syrjintää vuokramarkkinoilla. Syynä koettiin maahanmuuttajan rotu. Haastateltavat olivat kertoneet tilanteista, joissa he puhelimesta saivat sovittua asuntonäytön, mutta mennessään paikalle vuokranantaja oli havainnut heidän olevan maahanmuuttajia ja kertonut vuokranneensa asunnon jo toiselle henkilölle. Oli myös tapauksia, jossa vuokranantaja puhelimesta tunnisti aksentin puheessa ja kertoi ettei vuokrattavana oleva asunto ole enää vapaana. (Mt.)

Australiassa tehdyssä tutkimuksessa (Beer & Foley 2003) yksi neljästä haastatellusta maahanmuuttajasta nosti asunnon saannin syyksi rasismia ja syrjintää. Syynä voi olla rotu, etninen tausta tai suurempi perhekoko, kuin kantaväestöön kuuluvilla henkilöillä.

Australian pieni kunnallinen asuntomarkkina mahdollistaa myös yksityisten vuokranantajien olevan valikoivimpia vuokralaisista, mikä luo kilpailua vuokralaisten keskuuteen (Flatau 2015, 4, 9). Suomessa Katiskon (2013,124) tutkimuksessa yksinäisten maahanmuuttajien syistä asunnottomuuteen vain n. 10% haastateltavista nosti syyksi rasismia tai syrjintää.

Foley ja Beer (2003, 30) nostavat maahanmuuttajien suuremmat perhekoot myös yhdeksi syyksi, miksi maahanmuuttajat kokevat syrjintää asuntomarkkinoilla. Esille nousee vuokranantajien pelko asunnon kunnan kärsimisestä, jos asuntoon muuttaa liikaa maahanmuuttajia, joilla ei ole varaa isompaan asuntoon. Maahanmuuttajat kokevat myös rakenteellista syrjintää, kun poliittisilla päätöksillä heiltä saatetaan joissakin maissa evätä samat sosiaalietuudet, kuin kantaväestöön kuuluvilla (Pleace ym 2015, 78). Lisäksi maahanmuuttajat saattavat kokea asunto poliittista syrjintää. Kun edullisia asuntoja ei ole

tarjolla, niin maahanmuuttajat joutuvat turvautumaan yksityisille asuntomarkkinoille, joissa heillä on suurempi riski joutua hyväksikäytetyksi. (Dell'Olio 2007, 78.)

Danson ja Grantin (2000, 17) tutkimuksessa nousi esille vuokranantajien puolelta esiintyvä syrjintä maahanmuuttajia kohtaan ja miten maahanmuuttajilla on useista syistä, kuten rodusta johtuen vaikeampi saada asuntoa yksityisiltä asuntomarkkinoilta. Rodulla on suuri merkitys maahanmuuttajien asunnon saannissa. Mikäli uudessa kotimaassa ei ole oman rodun tai kansalaisuuden ryhmää, niin maahanmuuttajalla voi olla vaikeuksia löytää asuntoa. Esimerkiksi Portugalissa Afrikasta saapuvilla maahanmuuttajilla voi olla parempi mahdollisuus löytää asunto ja kokea vähemmän syrjintää, koska maassa on paljon Afrikasta muuttaneita ja heidän perillisiä. Usein samasta maasta kotoisin olevat huolehtivat toisistaan tai hakevat neuvoja heiltä, mikä saattaa vähentää syrjintää ja mahdollistaa asunnon saannin (Edgar ym. 2004, 103–104).

GrØdem ja Hansen (2015,) tutkivat millaisia ongelmia maahanmuuttajat kokevat Norjan asuntomarkkinoilla, joissa noin 80% ihmisistä omistaa asunnon, eikä edullisia vuokra-asuntoja ole paljon. Edullisten kunnan tai valtion asuntojen puuttuessa on maahanmuuttajien turvaututtava usein yksityisten vuokranantajien vuokra-asuntoihin. Tutkimuksessa haastateltavat nostivat esille kokeneensa suoranaista rasismia, kuten vuokranantajan kertoessa suoraan, ettei aio vuokrata asuntoa somalialaiselle. Lisäksi asuntoa ei ole vuokrattu, mikäli ei ole työstä saatavia ansiotuloja. (em. 2015. 118, 122–123.)

Myös Murdien (2010,) tutkimuksessa nousi esille, miten eri etniset ryhmät kokevat rasismia ja syrjintää. Tutkimuksessa verrattiin puolalaisten ja somalialaisten maahanmuuttoa ja miten esimerkiksi he onnistuivat järjestämään asumisen itselleen ja perheilleen. Tutkimuksessa somalit kokivat enemmän syrjintää ja rasismia, kuin puolalaiset vastaavassa tilanteessa. Syynä korkeammalle kokemukselle syrjinnästä haastateltavat epäilivät rotua, tulojen lähdettä sekä suurempaa perhekokoa (em. 2010, 434.)

4.2 Kielitaidon puute

Maahanmuuttajan taidottomuus osata uuden kotimaan kieltä saattaa vaikeuttaa asunnon saantia. Hakemusten täyttäminen tapahtuu usein vain sen maan kielellä, johon maahanmuuttaja on muuttanut. Kielitaidottomuus vaikeuttaa myös asuntonäyttäjien kautta tapahtuvia vuokrauksia, kun maahanmuuttajalla ei ole mahdollisuutta ilmaista itseään tarpeeksi selkeästi ja mahdollisesti tuoda esille itsensä kannalta edullisia asioita asunnon saamiseksi. (Danso & Grant 2000, 7–8.) Huono tai puuttuva kielitaito yhdistettynä muihin epäedullisiin tekijöihin, kuten rotuun, heikentää maahanmuuttajan mahdollisuutta löytää asuntoa (Flatau 2015).

Katiskon (2013) tutkimuksessa yksinäisistä maahanmuuttajista 15 % vastaajista nosti esille kielitaidon puutteen mahdollisena syynä asunnottomuudelleen. Kielitaidon puute vaikuttaa mahdollisuuksiin asioida, täyttää asuntohakemuksia tai käydä asuntonäytöissä. Puuttuvan kielitaidon vuoksi maahanmuuttajat tarvitsevat ohjausta ja neuvontaa asunnon hakemisessa. Robinson (2010,67) nostaa esille, miten maahanmuuttajien on vaikea ymmärtää ohjeistuksia ja neuvontaa, kun se on heille vieraalla kielellä. Myös Riihelä (2005,121) viittaa Pohjanpään (2002) tutkimukseen, jossa kieliongelmat nähtiin yhtenä vaikeuttavana tekijänä saada asunto itselleen.

Mikäli tietoa esimerkiksi asuntojen hakemisesta ei ole saatavilla omalla äidinkielellä, maahanmuuttajat turvautuvat oman kulttuurin edustajien neuvoihin ja opastuksiin, miten ja mistä asunnon voi saada. Saapuessaan uuteen kotimaahan ei tietoa ole välttämättä heti tarjolla. Maahanmuuttajat kokevat myös luottavansa enemmän oman kulttuurinsa edustajiin. (D’addario ym. 2007, 111–112.) Teixeira (2006, 76) nosti esille, ettei aina sama kieli ole yhdistävä tekijä juuri maahanmuuttaneelle ja maassa jo asuvalla saman kielen edustajalla. Tutkimuksessa nostettiin esille portugalilaisien kielen puhujat Torontossa. Portugalista kotoisin olevat eivät halunneet vuokrata asuntoansa Braziliasta kotoisin oleville henkilöille heidän ihonvärin vuoksi. Ihonväri saattoi tulla ilmi asuntonäytössä. Tutkimuksessa nostettiin myös yleisellä tasolla esille, miten kielitaidon puute on vaikeuttava tekijä asunnon saamisessa. (em. 2006, 64.)

Pleacen (2015,148) mukaan maahanmuuttajat hakeutuvat usein sellaisiin maihin, joiden kieltä he eivät osaa ollenkaan. Kielitaidottomana heillä suurempi vaikeus järjestää itselleen asunto. Amundsonin (2015, 34) mukaan kielitaidottomuus saattaa olla mahdollisesti suurin ongelma maahanmuuttajilla saada asunto itselleen. Maahanmuuttajat eivät osaa Skandinaavisia kieliä, jolloin asiointi ja muun muassa asuntohakemusten tekeminen on vaikeaa. Kielitaidottomuus vaikeuttaa myös osoitteiden löytämistä ja haastateltujen työntekijöiden mukaan maahanmuuttajat tuntuvat löytävän esimerkiksi tapaamisiin paikalle vahingossa. Englannin kielen osaaminen auttaa jonkin verran maahanmuuttajia asioimaan ja järjestämään asuntoa itselleen.

4.3 Ei oikeutta palveluihin

Keräämäni aineiston perusteella ei oikeutta palveluihin- ryhmään kuuluvat pitkälti paperittomat maahanmuuttajat. Edgar (2002) nostaa kumminkin tutkimuksessaan esille, miten esimerkiksi eri EU mailla on erilaiset tavat tulkita maahanmuuttajien oikeuksia palveluihin ja sosiaalietuuksiin. Heikoimmassa asemassa ovat silti paperittomat henkilöt, eli sellaiset joilla ei ole oikeudellista asemaa olla maassa. Paperittomilla henkilöillä ei ole usein oikeutta hakea asuntoa virallisia keinoja käyttäen, jolloin heidän pitää turvautua mahdollisiin sosiaalisiin verkostoihin tai työnantajaan asunnon järjestämiseksi. Paperittomaksi voi päätyä kolmella tavalla: Luvattomasti väärennetyillä henkilöillä todistuksella, salakuljetettuna tai ettei maahanmuuttajalle myönnetty oleskelulupaa tai turvapaikkaa. (Edgar ym. 2004, 101–102.)

Paperittomien henkilöiden määrää saattaa olla vaikea määritellä, koska tilastointi saattaa kuulua eri viranomaisille. USA:ssa paperittomien maahanmuuttajien määrien tilastointi kuuluu maahanmuuttoviranomaisille. Englannissa paperittomilla ei ole oikeuksia sosiaalietuuksiin, jolloin asunnon löytäminen on hyvin vaikeaa. (Pleace 2015,76, 78.) Dell’Olion (2007,119) tutkimuksessa huomioitiin paperittomien vaikea tilanne asuntomarkkinoilla johtuen evätystä mahdollisuudesta hakea asuntoa ja sosiaalietuuksia vuokran maksamiseksi. Amundson (2015, 35) nosti esille tutkimuksessaan miten ilman

oleskelulupaa olevien henkilöiden tilanne on vaikein, koska heillä ei ole oikeutta palveluihin.

Paperittomuus lisää riskiä asunnottomaksi joutumisesta. Lisäksi paperittomilla maahanmuuttajilla on suurempi riski syrjäytyä ja pudota yhteiskunnan ”turvaverkon” läpi. Paperittomat eivät usein uskalla hakea apua viranomaisilta, koska he pelkäävät jäävänsä joutuvansa pidätetyksi ja tällöin joutuvansa karkotetuksi. (D’addaria ym. 2007,108–110.) Myös Danso ja Grant (2000, 8) toivat esille miten paperittomien tilannetta pahentaa pelko kiinnijäämisestä ja siksi he eivät uskalla hakeutua esimerkiksi sosiaalipalveluihin.

Sosiaalityön näkökulmasta paperittomienkin tilanne on haastava. Paperittomilla tilanne on haasteellinen: Heillä ei ole usein oikeutta saada tarvittavia palveluita tilanteensa parantamiseksi. Puuttuvien oikeuksien vuoksi asunnon järjestäminen on usein heille mahdotonta. Tutkimuksessa selvisi joidenkin sosiaalityöntekijöiden olevan lojaaleja omalle työorganisaatiolle, jolloin he kieltäytyivät auttamasta paperittomia. (Jönsson 2014, 48–49.) Misjen (2020, 407–408) tutkimuksessa tunnistettiin paperittomien ongelma järjestää itsellensä pysyvä asunto. Lisäksi paperittomilla ei ollut oikeutta tilapäismajoitukseen edes terveydellisiin syihin vedoten. Sosiaalityöntekijäkään ei voinut auttaa, vaikka olisikin halunnut.

4.4 Tietämättömyys palveluista ja oikeuksista

Maahanmuuttajien asunnottomuuden syynä voi olla myös tiedon puute mahdollisista palveluista ja tarjolla olevasta avusta asunnon järjestämiseksi (Halliday 2009,266). Tuntemattomuus miten asuntomarkkinat uudessa kotimaassa toimivat lisäävät maahanmuuttajien vaikeutta saada itselleen asuntoa ja samalla lisäävät riskiä asunnottomaksi joutumiseksi (Teixera 2006,61). Myös sosiaaliturvajärjestelmän tuntemattomuus vaikeuttaa maahanmuuttajien asunnon saantia ja lisäävät riskiä jäädä asunnottomaksi. Sosiaalihuollon tarjoamat mahdollisuudet saada apua asunnon hankinnassa saattavat olla maahanmuuttajille tuntemattomia. (Amundson 2017, 34.)

Tietämättömyys asuntomarkkinoista, vuokranantajien oikeuksista ja vuokralaisen velvollisuudesta saattavat lisätä maahanmuuttajien riskiä joutua asunnottomaksi. Erityisesti tietämättömyys omista oikeuksista ja velvollisuuksista voi lisätä vuokranantajien hyväksikäyttämäksi. Maahanmuuttaja ei välttämättä tiedä mitkä korjaustyöt kuuluvat vuokranantajan velvollisuuteen, joten he tyytyvät helpommin huonokuntoisempiin asuntoihin. (Danso, ym. 2000, 8 ; Halliday & Teixeira 2010, 6; Teixeira 2011, 187.)

Maahanmuuttajilla korostuu tiedon puute liittyen, mitä kautta hänellä on mahdollisuus hakea asuntoa. Tiedon puutetta esiintyy myös tarjolla olevasta tuesta asunnon hakemisessa. (D'addario, ym. 2007, 111–112.) Robinson (2010) nostaa esille tutkimuksessaan, miten mediassa luodaan moraalipaniikkia antamalla ihmisille kuva maahanmuuttajista, jotka osaavat käyttää sosiaalipalveluita ja pääsevät asumaan edullisimpiin asuntoihin tämän vuoksi. Tutkimuksen perusteella näin ei ole, vaan maahanmuuttajilla on usein epäselvää, onko heillä oikeutta hakea edullisia kaupungin vuokra-asuntoja tai ylipäättänsä että mistä niitä voisi hakea. (em. 2010,70.)

Ongelmana voi olla myös asunnottomuuden käsitteen monimuotoisuus ja miten maahanmuuttaja ei saata edes mieltää itseään asunnottomaksi. Tutkimuksessa haastateltava oli havahtunut olevansa asunnoton vasta hänen opettajan kertoneen hänelle tämän olevan asunnoton. Haastateltava oli nukkunut työpaikkansa keittiössä ja ei siksi kokenut olevansa asunnoton. Tietämättömyys omasta asunnottomuudesta esti henkilöä hakemasta apua omaan tilanteeseensa. (Couch 2017, 5.) Beer ja Foley (2003,34) nostivat tutkimuksessaan esille, miten maahanmuuttajat eivät tunne tarjolla olevia palveluita ja mahdollisuuksia järjestää asuntoa. He ehdottivatkin ratkaisuksi tarjolla olevan tiedon tarjoamista maahanmuuttajille heidän omalla äidinkielellään.

4.5 Taloudelliset ongelmat

Maahanmuuttajien riskiä asunnottomaksi joutumiseksi lisää taloudelliset vaikeudet. Useissa tutkielmani aineistoissa eritellään erilaisia taloudellisen ongelmien ulottuvuuksia. Bosch Medan (2010, 141) tutkimuksessa maahanmuuttajilla oli vaikeuksia päästä työmarkkinoille ja näin parantaa taloudellista tilannetta samalla edistäen mahdollisuutta saada itselleen asuntoa. Syynä vaikeuksille oli muun muassa syrjintä ja ettei aikaisemmassa kotimaassa hankittua osaamista tunnusteta uudessa kotimaassa. Uuteen maahan muuttaessa ei taloudelliset resurssit ole useimmilla kovin merkittävät. Taloudelliset vaikeudet heikentävät mahdollisuutta saada tarpeeksi isoa asuntoa tai asuntoa ylipäättänsä. Asumisen kalleus saattaa yllättää maahanmuuttajan, varsinkin muuttaessa kaupunkiin palveluiden ja mahdollisten sosiaalisten verkostojen läheisyyteen. Ahtaasti asuminen saattaa olla myös perheen nuoremmille keino säästää omaa asuntoa varten. (Mensah & Williams 2014, 447–448.)

Maahanmuuttajilla on usein matalampi tulotaso, kuin mitä kantaväestöllä. Yksi vaikuttava tekijä on matalampi koulutustaso. Asuntojen vuokrien ollessa kalliita on asunnon etsiminen useimmiten vaikeaa. Maahanmuuttajat joutuvatkin turvautumaan asumaan ahtaammin ja huonokuntoisempiin asuntoihin kuin kantaväestöön kuuluvat. (D’addario ym. 2007, 108–109.) Maahanmuuttajat eivät aina ymmärrä miten kallista on asua kaupungissa, vaikka työllistyisivätkin. Usein maahanmuuttajat työllistyvät matalapalkka alalla, joiden palkoilla kalliiden vuokrien maksaminen on vaikeaa. Yllättävä työttömyys on riski joutua asunnottomaksi. (Amundson 2015, 33.)

Flataun (2015, 23–24) tutkimuksessa nousee esille myös, miten kaupunkien suuret vuokrat saattavat yllättää maahanmuuttajan. Suurempi työttömyys, kuin kantaväestöllä vaikeuttaa myös asunnon saantia, kun vuokrat ovat niin korkeita. Yhtenä syynä työllistymiselle on kielitaidon puute, jolloin maahanmuuttajat työllistyvät matalapalkka-alalle. Myös Teixeira (2006,74), Couch (2017,5) ja Halliday ja Teixeira (2010,4) nostavat esille miten matala tulotaso ja kaupunkien korkeat vuokrat voivat lisätä maahanmuuttajien riskiä joutua asunnottomaksi.

Maahanmuuttajien asunnon vuokraamista yksityisiltä markkinoilta vaikeuttaa myös kyvyttömyys maksaa takuuvuokria heikosta taloudellisesta tilanteesta johtuen. Useimmilla matalapalkka-alalla työskentevillä ei ole mahdollisuutta maksaa takuuvuokria. Lisäksi maahanmuuttajien heikkoa taloudellista tilannetta saattaa vaikeuttaa velvollisuus lähettää osa palkasta kotimaahan perheelle tai sukulaisille. (Beer & Foley 2003, 2, 18, 21.)

Maahanmuuttajat saattavat heikon taloudellisen tilanteen vuoksi muuttaa vielä pienempään ja huonompi kuntoisiin asuntoihin, jotta he välttäisivät asunnottomuuden. Tutkimuksessa haastateltavista puolalaisista miltei puolet kertoivat heikon taloudellisen tilanteen vaikeuttaneen asunnon saamista. Palkkatulojen puute saattoi joillain vuokranantajilla olla syy olla vuokraamatta asuntoa, vaikka mahdolliset sosiaalietuudet olisivat kattaneet vuokran. (Murdie 2010, 433, 436–437.)

5. Pohdinta

Tutkimustulosten pohjalta maahanmuuttajien riskit joutua asunnottomaksi ovat riippuvaisia monista eri tekijöistä. Usein asunnottomaksi joutuminen ei johdu vain yhdestä syystä vaan siihen liittyy useampi eri muuttaja. Suurimpana riskinä maahanmuuttajalla on joutua asunnottomaksi rasismien takia (esim. Mensah & Williams 2014; Couch 2017; Bosch Meda 2010; Teixeira 2011 ; Beer & Foley 2003). Maahanmuuttajat kokevat rasismia erityisesti vuokranantajien puolelta johtuen erityisesti rodusta. Mielenkiintoista tuloksissa oli, ettei saman kielen puhuminen aina edistä asunnon saamista. Paperittomien maahanmuuttajien tilanne on myös erityisen haastava, vaikka tulosten perusteella se ei noussut erityisesti esille. Mielestäni henkilön, jolla ei ole edes perusedellytyksiä etsiä itselleen asuntoa on jo todella haastava. Tulosten perusteella haaste tunnistettiin myös sosiaalityön kannalta, kun työntekijät joutuivat hankalaan tilanteeseen: Asiakasta ei voi auttaa tai työntekijä kokee työorganisaation puolelta painetta olla auttamatta.

Kielitaidon puute ja tietämättömydessä palveluista on paljon yhteistä, koska usein tietämättömyys palveluista johtuu kielitaidon puutteesta. Palvelut ovat usein vieraalla kielellä maahanmuuttajille, jolloin maahanmuuttaja turvautuu mahdollisiin tuttaviin ja sukulaisiin tiedon saamiseksi. (esim. Amundson 2015; Katisko 2013.) Mielestäni kielitaidon puute on myös sosiaalityön näkökulmasta haasteellinen, kun asiakas saattaa vaatia erittäin intensiivistä tukea asunnon hakemisessa: Hakemusten täyttäminen ja asuntonäytöissä käyminen vaatii melko hyvää kielitaitoa. Riski joutua asunnottomaksi kasvaa myös taloudellisten ongelmien vuoksi. Tulosten perusteella maahanmuuttajat työllistyvät usein matalapalkka-alalle, mutta muuttavat suuriin kaupunkeihin missä elinkustannukset ovat hyvin korkeat. Asumiseen liittyvien kulujen maksaminen on hyvin haasteellista, jonka vuoksi maahanmuuttajat asuvat ahtaammin ja huonokuntoisimmissa asunnoissa. Mielenkiintoinen asia oli tieto, miten maahanmuuttajat saattavat tietoisesti asua pienemmissä asunnoissa säästääkseen rahaa isompaan asuntoon.

Tutkimustulosten tietoa voisi hyödyntää erityisesti maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Asunnon merkitystä kotoutumisessa ei tulosten eikä itseni mielestä ole aina täysin ymmärretty. Tutkielmani aineistostakaan ei löytynyt vastausta miksei asunnon merkitystä kotoutumisessa olla ymmärretty. Kielen ja uuden yhteiskunnan normien ja sääntöjen sisäistäminen on haasteellista, mikäli ei ole turvallista ja vakituista kotia missä levätä. Tietämällä millaisia riskejä maahanmuuttajilla on joutua asunnottomaksi, voidaan niihin yrittää puuttua. Asuntopoliittisilla päätöksillä voitaisiin tuoda edullisempia ja isompia asuntoja lähemmäksi kaupunkia, jolloin asumiskustannukset saataisiin alemmaksi. Paperittomien maahanmuuttajien tilannetta on tulosten puolesta vaikea lähteä tulkitsemaan, kun ongelma on mielestäni enemmän maahanmuuttoviranomaisten ja lainsäätäjien hallinnassa. Näiden ihmisten sosiaaliturvan ja oikeuden turvalliseen elämään suhde turvapaikkalainsäädäntöön on hyvin ongelmallinen, eikä tulokset anna tähän vastausta.

Helpompia tapoja maahanmuuttajien asunnottomuuden riskin vähentämiseksi on tuottaa tietoa heidän omalla äidinkielellä. Tutkimustulosten perusteella englannin kieli, niissä maissa missä se ei ole äidinkieli, saattaa auttaa asunnon saamisessa. Silti olisi tärkeää osata uuden maan äidinkieltä, jotta pystyisi asioimaan yhteiskunnassa itsenäisesti ja saamaan tietoa omista oikeuksista ja palveluista. Asunnottomuudesta kertominen maahanmuuttajille heidän äidinkielellään voisi myös hälventää siihen liittyvää stigmaa sekä nostaa esille, ettei asunnottomuus ole aina liitonainen esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeongelmiin.

Jatkossa aihetta voisi tutkia miten maahanmuuttajien ja kantaväestöön kuuluvien henkilöiden riskit eroavat toisistaan vai onko niissä paljon eroavaisuuksia? Tutkielmani tuloksista epäilisin erityisesti kielitaidottomuuden ja ilman oikeutta palveluihin olevan suurimmat erot kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä, mutta tätä voisi tutkia tarkemmin. Lisäksi tutkimusta voisi kohdentaa esimerkiksi maahanmuuttajien kokemaan rasismiin ja miten siihen voitaisiin puuttua. Esimerkiksi Englannissa Dell'Olion (2007) tutkimuksessa ilmeni, miten rasismia on yritetty vähentää vaikuttamalla lainsäädäntöön, joka koskee sekä kunnallisia että yksityisiä vuokranantajia.

Tutkimustulokset olivat melkein vastaavat, kuin mitä muissa tutkimuksissa on tullut ilmi. Joitakin eroja on, kuten Katiskon (2013) tutkimuksen tuloksissa esille nousseet perheongelmat. Omissa aineistoissa mahdolliset perheongelmat, kuten avioero tai aikuistuvan lapsen ja vanhempien väliset erimielisyydet eivät korostuneet, vaikka niistä joissakin aineistoissa mainittiin.

Tutkielmani onnistumisena koen aineiston koostumisen useammasta eri maasta. Maahanmuuttajien riskit joutua asunnottomaksi vaikuttaisi olevan melko samanlaisia ympäri maailmaa. Erot syntyvät enimmäkseen millainen asuntokanta uudessa kotimaassa on: Onko paljon edullisia kunnan tai valtion asuntoja vai koostuuko enemmistö asunnoista omistusasunnoista, jolloin vuokramarkkinat painottuu yksityisten vuokranantajien vuokra-asunnoille? Tutkielmani auttaa myös ymmärtämään sitä, millaisia erilaisia riskejä maahanmuuttajilla on joutua asunnottomaksi, joten tutkielman tuloksia voidaan hyödyntää ongelman korjaamisessa. Tutkielmaa tehdessä ongelma aineiston keruu ja hallinta. Välillä minulla oli vaikeuksia pitää ajantasalla aineiston määrää, kun en aineistonkeruu vaiheessa ollut tarpeeksi tarkkana ja kirjannut lähteitä oikein.

Tutkielman eettisyyttä pohdin kahdesta näkökulmasta. Ensimmäiseksi pohdin eettisyyttä tutkittavien ihmisten näkökulmasta. Onko eettisesti oikein tutkia ihmisiä ja heidän kokemia ongelmia? Voisiko tutkimuksen tulos ja siitä mahdollisesti saatava ratkaisu oikeuttaa tutkimuksen? Tutkielmani on tehty kirjallisuuskatsauksena, jolloin tutkittavana ei ole ollut suorasti ihmiset vaan heistä tehdyt aikaisemmat tutkimukset. Tällöin tutkielmani suurempi eettinen ongelma on, miten aineistoa on kerätty ja onko siinä noudatettu tutkimuksen eettisiä normeja, kuten plagioinnin välttelyä. Tutkielmassani pyrin välttämään toisen käden lähteitä ja merkitsemään lähteistykseltä oikein.

Tutkielman tehtyäni koen pystyneeni vastaamaan tutkimuskysymykseeni ja selvittämään millaisia riskejä maahanmuuttajilla on joutua asunnottomaksi.

6. Lähteet

Amundson, E. (2017). European transnational migration and homelessness in Scandinavia. *International journal of migration, health and social care*. 13(1), 26–38

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). 2014. Asunnottomat 2013. Selvitys 2/2014.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. ARA. 2021. Asunnottomat 2020. Viitattu 10.3.2021. [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020\(59753\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020(59753))

Asunto ensin. 2018. Tietoa. Viitattu 6.4.2021. <https://asuntoensin.fi/tietoa/asunto-ensin/>

Asunto ensin. (2021). Tietoa. Asunto ensin. Asunto ensin periaatteet. Viitattu 6.4.2021. <https://asuntoensin.fi/tietoa/asunto-ensin/asunto-ensin-periaatteet/>

Atherton, I & McNauhgton Nicholls, C.(2008). ‘Housing first’ as means of addressing multiple needs and homelessness. *European journal of homelessness*. Vol 2, 289–303.

Bacon, S, Corneau, S, Gapka, S, O’Campo, P, Zerger, S, Skosireva, A, Sarang, A, Stergiopoulos, V. (2014). Differential experiences of discrimination among ethnoracially diverse persons experiencing mental illness and homelessness. *BMC Psychiatry*. Vol 14

Beer, A & Foley, P. (2003). Housing need and provision for recently arrived refugees in Australia. Melbourne: Australian housing and urban research institute. Report no. 48.

Benjaminsen, L. Homelessness in a Scandinavian welfare state: The risk of shelter use in Danish adult population.

Bosch Meda, J. (2010). Homelessness among migrants in Spain. *European journal of homelessness*. vol 4. s. 139–154

Camp Yeakey, C. (2012). Living on the boundaries: Urban marginality in national and international contexts (Advances in education in diverse communities: Research, policy and praxis).

- Centre for multicultural youth. (2010). Finding home in Victoria: Refugee and migrant young people, who are homeless, or at risk of homelessness. Carlton, Victoria: CMY
- Couch, J. 2017. 'Neither here nor there': Refugee young people and homelessness in Australia. *Children and youth services review*. vol. 7, 1–7.
- Coventry L, Guerra, C , Mackenzie, D & Pinkney, S. 2002. Wealth of all nations- Identification of strategies to assist refugee young people in transition to independence. National youth affairs research scheme.
- Crook, W.P., Mullis, R.L., Cornille, T. A., Mullis, A.K. (2005). Outcome measurement in homeless systems of care. *Evaluation and Program Planning* 28 (2005), 379–390.
- D'addario,S, Hiebert, D & Sherrell, K. (2007). Restricted Access: The role of social capital in mitigating absolute homelessness among immigrants and refugees in the. *Refugee*. 24(1), 107–115
- Daly, G. (1996). Migrants and gate keepers: The Links between immigration and homelessness in western Europe. *Cities*. 13(1), 11–23.
- Damery, S. (2019). Homeless in the house of god? An investigation of home and homelessness among undocumented migrants living in a Brussels church. *Migration studies*. 7(2), 323–339
- Danso, R K & Grant, M R. (2000). Access to housing as an Adaptive strategy for immigrant groups: Africans in Calgary. *Canadian ethnic studies*. 32 (19)
- Dell'Olio, F. (2007). Immigration and immigrant policy in Italy and the UK: Is housing policy a barrier to a common approach towards immigration in the EU? *Journal of ethnic migration studies*. 30(1), 107–128.
- Dietrich-Ragon, P. (2017). On the sidelines of French society. Homelessness among migrants and their descendants. *Population*. 72(1), 7–38
- Edgar, B, Doherty, J & Meert, H. (2004). Immigration and homelessness in Europe. The Policy Press. Bristol
- Edgar, B. (2002). Immigration and homelessness in European union. Analysis and overview of the impact of immigration on homelessness services in the European union. Feantsa.

- Erkkilä, E & Stenius-Ayoade, A. (2009). Asunnottomat vastaanottoyksiköissä. Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaiden sosiaalinen tilanne ja terveydentila pääkaupunkiseudulla. Socca. Työpapereita 2009:2. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.
- Feantsa. (2005). ETHOS Typology on homelessness and housing exclusion. Viitattu 20.4.2021. <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion>
- Feantsa. (2013). Homelessness amongst immigrants in the EU – A Homeless service provider’s perspective.
- Forrest, J, Hermes, K, Johnston, R & Poulsen, M. (2013). The Housing Resettlement Experience of Refugee Immigrants to Australia. *Journal of refugee studies*. 26(2), 187–206.
- Francis, S & Cornfoot, S. (2007). Working with multicultural youth: Programs, strategies and future directions. Australia alliance for children and youth.
- Granfelt, R. (1998). Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Akateeminen väitöskirja. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 702.
- GrØdem, A S & Hansen, I L. (2015). Intergrating in homeowenerland: The Norwegian housing regime and why it matters for immigrants’ social inclusion. *Nordic journal of migration research*. vol. 5,117—125.
- Guirguis-Younger, M, McNeil, R & Hwang, S W. (2014). Homelessness & Health in Canada. University of Ottawa Press.
- Halliday, B & Teixeira, C. (2010). Introduction: Immigration, housing and homelessness. *Canadian issues*. s 3–7
- Halliday, B. (2017). Immigration, housing and homelessness: Introduction.
- Jönsson, J H. (2014). Local reactions to global problems: Undocumented immigrants and social work. *The British journal of social work*, vol. 44.
- Kaakinen, J. (2009). The Finnish model. No more temporary accommodations in shelters. *Homeless in Europe*. Summer 2009, 31–33.

- Kangasniemi, M & Pölkki, T. (2016). Aineiston käsittely: Kirjallisuuskatsauksen ydin. Teoksessa. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Axelin, Anna & Suhonen, Riitta (toim.) & Stolt, Minna. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A73. Juves Print. Turku, 80–93
- Katisko, M. 2013. Maahanmuuttajien asunnottomuus metropolialueella. Teoksessa. Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Kainulainen, Sakari & Hyväri, Susanna (toim.), 111–129
- Katisko, M. (2015). Homelessness among immigrant youth: Transitions between inclusion and exclusion. *European journal of homelessness*. 9(1)
- Kenway, P. & Palmer, G. (2003). How Many, How Much? Single Homelessness and the Question of Numbers and Cost. Crisis, UK.
- Kilbride, K M, Webber, S M & Wong, C & Amaral, N. (2006). Plug them in and turn them on: Homelessness, immigrants and social capital.
- Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta. 1995. 481. 31.3.
- Laki kotoutumisen edistämisestä. 2010. 1386. 30.12.2010
- Lehtonen, L & Salonen, J. (2008). Asunnottomuuden monet kasvot. Ympäristöministeriö.
- Maahanmuuttovirasto. Euroopan muuttoliikeverkosto. (2016). Maahanmuuton tunnusluvut 2015.
- Maahanmuuttovirasto. Euroopan muuttoliikeverkosto. (2020). Maahanmuuton tunnusluvut 2019.
- Maahanmuuttovirasto. (2021) Sanasto. Viitattu 1.4.2021.
- <https://migri.fi/sanasto>
- Massachusetts Housing and Shelter Alliance (MHSA). (2008). Home & Health for Good. A Statewide Pilot Housing First Program. Progress report, July 2008.
- Mensah, J & Williams, C J. (2014). Cultural dimensions of African Immigrant Housing in Toronto: A Qualitative insight. *Taylor & Franchis Online*. 29(3), 438–455
- Misje, T. (2019). Social work and welfare bordering: The case of homeless EU migrants in Norway. *European journal of social work*. 23(3), 401–413

- Murdie, R A. (2010). The housing careers of polish and somali newcomers in Toronto's rental market. *Housing studies*.17(3), 423–443
- Mäkinen, V. (2013). Are there fundamental rights for Roma beggars in Europe? *Political Theology*. 14(2), 201–208.
- Paalanen, A., Kujansivu, P. & Parjanen, S. (2009). Measuring the Effects of an Innovation-focused Intervention, The XX ISPIM Conference. Vienna, Austria. June, 21–24.
- Pinkney, S & Erwing, S. (2005). How Does this Help Again? Economic Evaluation and Homelessness Policy. Proceedings of 'Looking back, looking forward: a quarter-century of social change', the Australian Social Policy Conference, Sydney, New South Wales, Australia. 20–22.
- Pitkänen, S. (2010). Selvitys pitkäaikaisasunnottomuuden määrittelystä ja tilastoinnista. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Raportteja vol 2.
- Pleace, N, Culhane, D, Granfelt, R & Knutgård, M. (2015). The Finnish homelessness strategy. An international review. Ministry of the environment. Reports 3.
- Pleace, N. (2010). Immigration and homelessness. *Homelessness research in Europe*. ,143–162
- Pohjanpää, K, Paananen, S & Nieminen, M. (2003). Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Tilastokeskus. Elinolot 2003:1. Helsinki.
- Pärssinen, M. (2015). Vuosi, jona pakolaiskriisi yllätti Euroopan. Yleisradio. <https://yle.fi/uutiset/3-8357318>
- Riihelä, J. (2005). Maahanmuuttajien elinoloerot pääkaupunkiseudun kunnissa. Teoksessa. *Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla*. Joronen, Tuula(toim.), 117–144.
- Robinson, D. (2010). New Immigrants and migrants in social housing in Britain: Discursive themes and lived realities. *Policy & Politics*. 38(1), 57–77
- Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. (2006). Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. ia. Paperittomien terveydenhuolto.

Sosiaali- ja terveysministeriö.(2021). Paperittomien terveydenhuolto. Viitattu 2.4.2021.

<https://stm.fi/paperittomien-terveydenhuolto>

Speak, S. Point of no return: Exploring the issues which trap migrants in a state of homelessness in the city. International Development planning review. S.225–243.

Stenroos, M. (2015). Pakolaiskriisi pahenee- Eu-komissio: Vastuunväistäjiä ei voi laillisesti rankaista. Yleisradio. Ulkomaat. <https://yle.fi/uutiset/3-8307649>

Tainio, H., Fredriksson, P. (2009). The Finnish Homelessness Strategy: From a “Staircase” model to “Housing First” approach to tackling long-term homelessness. European Journal of Homelessness. Vol. 3, joulukuu 2009, 181–199.

Teixeira, C. (2011). Finding a home of their Own: Immigrant housing experiences in central Okanagan, British Columbia, and policy recommendations for change. Journal of international migration and integration. Vol. 12, 173–197.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. (2020). Maahanmuutto ja hyvinvointi. Paperittomat. Viitattu 2.4.2021. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/paperittomat>

Terveydenhuoltolaki. 2010. 1326/ 30.12.2010

Tilastokeskus. Käsitteet. Asunnoton. Viitattu 30.3.2021.

<https://www.stat.fi/meta/kas/asunnoton.html>

Tilastokeskus. ia. Tuotteet ja palvelut. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen.

Maahanmuuttajat väestössä. Ulkomaalaistaustaiset. Viitattu 2.4.2021.

<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>

Tsai, J & Gu, X.(2019). Homelessness among immigrants in the United States: Rates, correlates and differences compared with native-born adults. Public health, 107–116.

Ulkomaalaislaki. 2004. 301/30.4.2004

Väliniemi-Laurson, J & Lönnqvist, H & Tuominen, M & Vilka, K. (2014). Erilaistuva pääkaupunkiseutu. Sosioekonomiset erot alueittain 2002-2012. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2014:1

Ympäristöministeriö. 2011. Asunnottomuuden vähentämisen taloudelliset vaikutukset. Ympäristöministeriön raportteja 7. Edita Prima. Helsinki.

Zaretsky, K & Brady, M & Flatau, P. (2008). What is the (Net) Cost to Government of Homelessness Programs? *Australian Journal of Social Issues*. 43(2), 231–254.